НАШИТЕ ВО СВЕТОТ

ПРИКАЗНА ЗА МЛАДАТА СКУЛПТОРКА ЕЛПИДА ХАЏИ ВАСИЛЕВА

ЦЕЛ ГЛАЗГОВ ЗА ЕДНА МАКЕДОНКА

Една млада, дваесетичетиригодишна Македонка, доживеа, тримилионскиот Глазгов, шкотската престолнина и неговите традиционално студени и навидум нељубезни граѓани, да го дадат своето мошне скапо „да" – да издејствуваат, со консензус, таа да остане и во иднина да живее таму, со нив и меѓу нив, како досега, и покрај тоа што нема постојано живеалиште, државјанство на Кралството Велика Британија и одобрување за престој.

Остана да живее во Глазгов наспроти ригорозниот и децидеи закон: за напуштање на Островот на сите неанггличани, на сите нешкоти, на сите странци – без разлика од каде дошле, кои се, што се, и кај кого се, ако притоа немаат работна виза и одобрување од државата!

Една млада Македонка, доживеа глазгоечани да се определат таа и натаму да биде нивна сограѓанка до денот кога самата ќе одлучи дали ќе одлета од оваа средина. Такво нешто во современата историја на Глазгов се нема случено.

Како ги придоби глазгоечани една штотуку заживеана млада Македонка, за тие да донесат одлука, таа да биде меѓу нив?

Коста ПОПОВСКИ

„ПРОТЕРУВАЊЕ"

На почетокот на оваа година, во февруари, на адресата на младата Македонка Елпида Хаџи Василева од Кавадарци: „50 Strit Vincent Crescent Glasgow e 38 NG" во Глазгов, каде што живее три години, пристигнало известување од Владата со кое на младата кавадарчанка ѝ била откажана гостољубивоста на градот и дека таа ќе мора да си замине најдоцна за дваесет дена од добивањето на известувањето. По тој рок, таа ќе била принудно протерана од Шкотска и од Островите! Власта такви одлуки испратила до сите, без исклучок, кои што не се државјани на Кралството, кои немаат работна и постојана виза (а таква никој не може да добие)! Тоа за Елпида Хаџи Василева, значело пресуда со катастрофални последици. Требало да го остави Глазгов, студиите на тамошниот Факултет за ликовни уметности и скулптура и љубовта што ја негувала кон сите во Глазгов. Младата Македонка била погодена в срце! Сè што носела во себе како љубов кон Глазгов, изгорело заедно со тоа предупредување. Ѝ преостанувало само едно: да го спакува личниот багаж – облеката и многуте сопствени уметнички дела – скулптури, слики во масло, графики и скици за монуметални фигури и да одвиори натаму во светот или да се врати во Македонија. Требало младата сликарка да го напушти градот во кого доживеа невидена популарност, афирмација, успех и надеж!

Тогаш кога ѝ беше најтешко, проговори Глазгов: неговите жители, буквално, преку своите претставници во власта, едногласно беа: Елпида Хаџи Василева од Кавадарци, да остане со нив! Драмата на една девојка дали ќе остане или ќе замине од Глазгов, почна на денот кога ѝ дојде предупредувањето да го напушти градот, а заврши на крајот на минатиот месец, кога повторно, на истата адреса, и дојде известување дека може да остане, според нејзината желба, колку што сака! Победи тивката уметничка и интелектуалка Елпида Хаџи Василева од Македонија. Таа денес, како што беше и вчера, како што беше и пред три години, кога првпат дојде во Глазгов, живее со ликовната и за ликовната уметност во која има фантастично голем успех. Одлуката да егзистира во Глазгов, лично ја донесе глазговскиот градоначалник, откако во тамошниот Совет ги повикал сите претставници на тамошните општини, по што биле запознати со случајот на младата Македонка и кои, потоа, едногласно – ѝ го продолжиле мандатот!

Која е Елпида Хаџи Василева од Македонија, што им го запали срцето на глазговчани?

СКУЛПТУРА ОД ДРВО ПОСТАВЕНА ВО ГЛАЗГОВ

• МЛАДАТА ЕЛПИДА ХАЏИ ВАСИЛЕВА ОД КАВАДАРЦИ, ПО ПЕХОТ НА АКАДЕМИЈАТА ВО НОВИ САД И НА ФАКУЛТЕТОТ ЗА ЛИКОВНИ УМЕТНОСТИ ВО СКОПЈЕ, ВО ЛОНДОН И ВО ГЛАЗГОВ, ЃИ ДОЖИВЕА, ВО ВИСТИНСКА СМИСЛА НА ЗБОРОТ ЅВЕЗДЕНИТЕ МИГОВИ

• ПЕПЕЛАШКА ОД КАВАДАРЦИ

Во учебната 1989/90 година, Елпида Хаџи Василева, со највисока оценка, матурирала во Нови Сад (таму се школувала заради тоа што нејзината постара сестра веќе живеела во Нови Сад). Била прогласена за „Вуковка" (највисока награда „Вук Караџиќ"). Есента, во 1990 година, конкурирала на факултетот за ликовни уметници во Нови Сад. Познатиот скулптор Воислав Сибиновиќ, еден од професорите на овој факултет, во ателјето на Петроварадинската тврдина, ја подготвувал за приемниот. Првата скулптура „Глава на дете", Елпида Хаџи Василева ја направила со неверојатно голем уметнички квалитет. Сибиновиќ само можел да констатира дека „македонката има златни раце..." Но, по она што стана од некогашна Југославија, Елпида Хаџи Василева била – протерана од Нови Сад!

Младата Хаџи Василева се вратила дома. Во Скопје конкурирала на Факултетот за ликовни уметности. Ја подготвувал покојниот гениј Петар Мазев, ѝ помагале, исто така, големите Симон Шемов и Глигор Чемерски. Виделе во Хаџи Василева несекојдневен ерудитен талент, квалитет. Но, Мазев бил реален: „Ваков талент кај нас нема да се запише. Премногу има притисоци со врски, а премалку места за кандидатите. И тоа се остварило: Елпида не успеала. Ѝ било овозможено да волонтира на факултетот (?), ама не да биде и редовен студент! Таа година, Хаџи Василева, го совладала англискиот, спакувала еден куфер и на 10 септември 1992 година, слетала, со авион, на лондонскиот Хитроу. Желбата ѝ била: да успее на тамошниот факултет за сликарство. Знаела англиски, имала еден трендафил на реверот на летното палто, како препознавање за оние што ја очекувале на аеродромот. Една дама, со скап летен шешир чекорела од другата страна на пистата. Таа во рацете држале фотографија. На фотографијата била Елпида Хаџи Василева – како знак за препознавање. И се сретнале првпат младата Македонка и лондончанката Дула Никодему. Никодему била зачудена од убавиот изглед и високата мода, со многу вкус на младата Македонка. Само рекла: „Очекував сиромашно патче, дочекав убава Пепелашка". Во семејството на Никодему, Кипрани, натурализирани Англичани, Хаџи Василева требало да ги негува двете деца: Андреа и Мишел (7 и 9 години). И било овозможено да работи и да се подготвува за приемот на факултетот. Од страна на Никодему бил ангажиран прославениот сликар од Лондон Бил Мајмс, професор за естетски уметности и самиот ликовен уметник. Неговата крајна оценка, низ коментар, гласела: „Нема што таа од мене да научи – дури може да се рече, дека јас би научил нешто повеќе од оваа Македонска...""

Неговиот совет гласел: Елпида задолжително да се запише на Ликовната академија во Глазгов или, ако не успее таму, на познатата Акадмеија во Винчестер.

ЕЛПИДА ХАЏИ ВАСИЛЕВА: – „ЗЛАТНИТЕ РАЦЕ" ГО ОСВОЈУВААТ НЕ САМО УМЕТНИЧКИОТ СВЕТ НА БРИТАНСКИТЕ ОСТРОВИ

• СЕДМА

Но, советот требало да се преточи во дело. На овие Академии исклучива предност имале богати, само од англиското јазично подрачје и – да се веќе познати сликари. Елпиде, поддржана од кипарското семејство, го „фатила" првиот авион и одлетала во Глазгов. На Академијата биле пријавени 472 кандидата од Велика Британија САД и Австралија. Требало да бидат примени – седум! Младата Македонка полагала приемен. резултатите требало да бидат објавени петнаесет дена потоа. Во меѓувреме, конкурирала и полагала приемен на Академијата и во Винчестер. Биле 523-та списокот од кој требало да бидат примени само пет идни слиакри! И чудото се случило: во Глазгов (каде што се одлучила да студира) била примена како седма на списокот на примените, а во Винчестер од толку калабалок, била – четврта. – Поголема сензација се нема случено во школството во Велика Британија – коментирал нејзиниот лондонски учител Бил Мејмс. И чудото почнало да се тркала. Нејзини скулптури – проекти – интервенции во просторот, почнале да никнуваат во Централниот парк во Лондон, во Централниот парк во Глазгов, во Лидс, на повеќе атрактивни јавни места во повеќе островски големи градови. Чудото – Македонката, како легенда се пренесувало од град во град. Во овој момент низ Лондон, Глазгов, Винчестер, Виндзор, Лидс, Јоркшир, во мамутски размери се нејзина стварност (некои скулптури се и над четири метри височина, каква што е скулптурата „Пегаз" во Глазгов „Skultir park") и споменикот на „Мртвите ученици и граѓани" (во спомен на големата трагедија во Лидс, кога од лизгање на едно брдо загинаа многу ученици и граѓани).

• „СИРОМАШНОТО ПАТЧЕ И УБАВАТА ПЕПЕЛАШКА", НА ЛОНДОНСКИОТ ХИТРОУ, ГО ПОЧНА ПАТОТ ЗА ОСВОЈУВАЊЕ НА КРАЛСТВОТО ВЕЛИКА БРИТАНИЈА, ВО ШТО НЕ САМО ШТО УСПЕА ТУКУ СЕ НАМЕТНА КАКО МИЛЕНИЧЕ НА МИЛИОНСКИОТ ЛОНДОН, ГЛАЗГОВ, ЛИДС...

Телефонски, „средба" со младата Македонка Елпида Хаџивасилева имавме во средата, доцна во ноќните часови. Од таа страна на врската слушнавме мил, би рекле детски глас на нашата соговорничка:

– Во моментов ја завршив третата година на Академијата за ликовни уметности во Глазгов. Просечната оценка ми е 9,50. Во отсекот за скулптура сум во класата на светски познатиот скулптор Џим Харолд. завршниот испит ми беше: „Македонската современа скулптура", Тезата ја бранев пред цела екипа скулптори и историчари на светската скулптура, кои покажаа исклучително интересирање за современата македонска скулптура. Една новина, која први ќе ја дознаат читателите на „Вечер" е таа што јас сум единствената студентка на Ликовната академија во Глазгов што сум поканета и ќе учествувам на Скулптурската колонија што од први септември до 20 октомври ќе се одржи на отворено во Глазгов, а на која ќе учествуваат исклучиво светски познати скулптори. Кога велам исклучиво, подразбирам само професионални скулптори, професори на глазговската, лондонска, њујоршката и други ликовни академии во светот. Како се најдов на списокот на познатите – тоа го знае само Господ. За тоа сум многу среќна, возбудена и почестена. Глазгов ме сака, а јас му возвраќам како што умеам. Скопје, на некој начин ме – отфрли, ама јас вечно сум негова. Мојата голема желба е мои скулптури да се најдат во Градскиот парк во Скопје. Преговори за тоа постојат. Како ќе завршат зависи од мене и од моите професори во Глазгов и во Лондон, кои на некој начин се и мои донатори.